

Ankara İli Gölbaşı İlçe Merkezindeki Kadınların Sigaranın Sağlığa ve Üreme Sağlığına Etkileri Konusundaki Bilgi Durumları¹

KNOWLEDGE OF WOMEN ABOUT THE RISKS OF SMOKING ON HEALTH AND REPRODUCTIVE HEALTH IN GÖLBAŞI DISTRICT IN ANKARA

Zeynep BAYKAN*, Seçil ÖZKAN**, Remzi AYGÜN***

* Uz.Dr., Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD,

** Öğr.Gör.Dr., Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD,

***Prof.Dr., Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, ANKARA

Özet

Giriş-Amaç: Günümüzde sigara içimi kadınlar arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Sigara kadınların sağlığını etkilemekte ve onları risk altına sokmaktadır. Bu çalışmada, Ankara İli Gölbaşı İlçe Merkezinde yaşayan 15 yaş ve üzeri kadınların sigaranın sağlığa ve üreme sağlığına etkileri konusundaki bilgi durumlarının saptanması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Çalışma Aralık 2001 yılında uygulanmış olan kadınların sigara içme prevalansını ve sigaranın zararları ile ilgili bilgi durumlarını saptamak için yapılan araştırmanın ikinci bölümüdür. Çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Toplam 3438 kadın incelenmiştir. Araştırmada kadınlara yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak anket uygulanmıştır. Ankette kadınların sigaranın sağlığa ve kadın üreme sağlığına zararları ile ilgili verilen cümlelere katılma dereceleri (tamamen katılmıyorum, kısmen katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok) belirlenmiştir. Kadınların sigaraya bağlı kadınlara özgü sağlık risklerini bilme durumlarını etkileyen potansiyel risk faktörlerinin değerlendirilmesinde lojistik regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada toplam 3438 kadın incelenmiştir. İncelenen kadınların %99.2'si sigaranın sağlığa zararlı olduğuna, %96.9'u sigara içiminin bağımlılık yapacağına, %94.7'si sigaranın öldürücü olduğuna tamamen katılmaktadır. İncelenen kadınların %94.5'i sigaranın akciğer hastalığı yaptığına, %94.4'ü akciğer kanseri yaptığına, %77.5'i diğer başka organlarda kanser yaptığına, %82.6'sı kalp hastalığı yaptığına tamamen katıldığını söylemiştir. Buna karşın kadınların sigaraya bağlı cinsel özgü sağlık risklerini bilme durumları %30'lar civarındadır. Kadınların sigaraya bağlı cinsel özgü sağlık risklerini bilme durumlarını etkileyen potansiyel risk faktörleri içinde öğrenim durumu her sağlık riski için önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilme durumu için yaş, kısırlığı bilme durumu için yaş ve medeni durum birer faktör olarak saptanmıştır ($p<0.01$). Kadınların %18.2'si sigaranın sağlığa zararları ile ilgili bilgileri sağlık personelinin öğrendikleridir.

Sonuç: Kadınlar, sigaranın üreme sağlığı üzerine etkileri konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Kadınların sigara içme oranlarının giderek arttığı göz önüne alınarak bölgedeki sağlık personelinin konuya eğilmesi ve kadınların bu konuda eğitilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sigara, Kadın, Üreme sağlığı

T Klin Jinekoloj Obst 2003, 13:223-229

Summary

Introduction and Objective: Smoking is becoming common among women. It affects women's reproductive system and cause some risks. The aim of this study is to determine the knowledge of women aged 15 and over about the effects of smoking on health and reproductive health living in Gölbaşı district in Ankara.

Material-Method: This is the second part of a study planned to determine the prevalence of smoking among women and knowledge of women about the effects of smoking in December 2001. This is a descriptive study. 3438 women were investigated by face to face interview technique in the study. In the study the degree of agreement (agree totally, agree partially, do not agree, no comment) of the women to some sentences related to the harmful effects of smoking to general health and women's reproductive health were evaluated. Logistic regression analysis was used to determine the potential risk factors for the knowledge of health risks of smoking that are specific to women.

Results: Totally 3438 women were evaluated. 99.2% of the women totally agree with the statement 'cigarette is harmful to health', 96.9% agree that 'smoking is addictive', 94.7% agree that 'smoking can be fatal'. Participants agree with the statements that there is an association between smoking and respiratory diseases, lung cancer, other organ cancers and cardiac diseases with a percentage of 94.5, 99.4, 77.5 and 82.6 respectively. Despite the high percentage of women who knew the general health hazards of smoking, the percentage of women who knew the health hazards that are related to women's reproductive system is around 30.0%. In the study, education status is found to be an important factor on the knowledge of all specific health problems about reproductive system ($p<0.01$). Age is found to be important on the knowledge about breast-feeding. Age and marital status is found to be important on the knowledge about infertility ($p<0.01$). 18.2% of the women learn about the health hazards of smoking from a health care provider.

Conclusion: Women do not have adequate knowledge about hazards of smoking to reproductive system. As the smoking prevalence is increasing in women population, the health personnel in the area has to give importance to the subject and education of the women in the district is recommended.

Key Words: Cigarette, Women, Reproductive health

T Klin J Gynecol Obst 2003, 13:223-229

Sigara, nikotin isimli bağımlılık yapıcı bir maddenin 4000'den fazla zehirli maddeyle bir arada bulunduğu bir üründür (1, 2). Sigara alışkanlığı dünyada oldukça yaygındır. Halen dünyada 1 milyarın üzerinde kişi sigara içmektedir. Araştırmalar sigaraya bağlı nedenlerle olan ölümlerin diğer nedenlerle olan ölümlerden fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde bütün dünyada her yıl yaklaşık 4.5 milyon kişi sigaraya bağlı bir nedenle yaşamını yitirmektedir. Ülkemizde sigara yaygın bir alışkanlık ve önemli bir halk sağlığı sorunudur (3). Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında tütün tüketiminde üçüncü sıradadır (3, 4).

Sigaranın sağlık üzerine olan zararlı etkileri içildiği anda başlar. Sigara dumanı ağız, dil, boğaz, yemek borusu, nefes boruları, akciğer ve mideye doğrudan ulaşır. Dumanın içinde bulunan maddeler saniyeler içinde kalp, beyin, kan damarları, böbrekler, mesane gibi pek çok organa ulaşır ve zarar verir (2). Sigara içimi bir çok çeşit kansere (akciğer, dudak, yemek borusu, gırtlak, mesane...), solunum yolu hastalıklarına (bronşit, astma, amfizem...), kalp damar hastalıklarına, sindirim sistemi hastalıklarına, cilt hastalıklarına, romatizmal hastalıklara, psikiyatrik bozukluklara, endokrin hastalıklara, böbrek hastalıklarına, kadın ve erkek üreme sistemi hastalıklarına neden olmaktadır (5).

Türkiye'de hastalık ve ölümlerle ilgili veriler yetersiz olduğundan, sigara alışkanlığının yol açtığı sağlık sorunları ve ölümler kesin olarak saptanamamaktadır. Ancak sigara ile ilgili hastalıkların Türkiye'nin en çok öldüren hastalıklar listesindeki yeri bu alışkanlığın sıklığı ve sağlık sonuçları ile ilgili ipuçları vermektedir (6). Ülkemizde erişkinleri en çok öldüren hastalıklar sırasıyla koroner kalp hastalığı, kanser ve serebrovasküler hastalıklardır ki bu ölümlerin yaklaşık yarısının nedeni sigaradır (3).

Sigara endüstrisi açısından en önemli hedef grup kadınlar ve çocuklardır. ABD'de her yıl milyonlarca dolar, sigara tanıtımı için harcanmaktadır. Güzel kadınları, başarılı kadınları sigara içerken gösteren reklamlarla, kadınlar sigaraya özendirilmektedir (2, 3).

Kadınlar, erkeklere göre daha az sigara içtiklerinden, kalp-damar hastalıkları ve akciğer kanseri kadınlarda daha az görülmektedir. Ancak günümüzde bu durum giderek değişmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre 2025'li yıllarda sigaraya bağlı ölümlerin büyük bir kısmını kadınlar oluşturacaktır. İstatistiklerin gösterdiği bu rakamlara rağmen, kadın ve sigara konusuna çok az önem verilmektedir (7). Genç erkekler kadınlardan daha çok sigara tüketmelerine rağmen adolesan kızların bu farkı kapadıkları gözlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) üreme çağındaki kadınların %29'u sigara içmekte ve bunların %19-30'u hamile kaldıkları dönemde de sigaraya devam etmektedir (8).

Sigara, kadınları kadın sağlığı konularında etkilemekte ve onları risk altına sokmaktadır. Kadın içicilerde

serviks kanseri oranı artmaktadır (2, 9, 10). Sigaranın kadınlarda infertilite, erken menapoz, kemik erimesi, pelvik inflamatuvar hastalık, adet düzensizliğine yol açtığı görülmüştür (8, 11). Gebelik boyunca sigara içmek spontan düşüklere, erken doğum, erken membran rüptürü, düşük doğum ağırlığı ve ani çocuk ölümlerine neden olmaktadır (8, 11-14). Sigara içenlerde ektopik gebelik riski de artmaktadır (2, 15-18).

Sigara karşıtı etkinliklerin ana amacı risk grubu olan kadınları sigara içme alışkanlığından korumak ve aile içinde bir eğitici olan anneyi sigaranın zararları konusunda bilgilendirmek olmalıdır (2, 3). Sigara ile mücadelede sağlık personelinin ve sağlık kuruluşlarının önemli bir yeri vardır. Bu nedenle kişilerin sigaranın sağlığa zararlı etkileri konusundaki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ona yönelik eğitim programlarının geliştirilip, uygulanması önem kazanmaktadır.

Bu araştırmada, Ankara İli Gölbaşı İlçe merkezinde yaşayan 15 yaş ve üzeri kadınların sigara içiminin sağlığa ve üreme sağlığına etkileri konusundaki bilgi durumlarının saptanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma Ankara İlinde bir İlçe Merkezinde Aralık 2001 yılında uygulanmış olan araştırmanın ikinci bölümüdür. İlk bölümde kadınların sigara içme durumları değerlendirilmiş, kadınların %23.5'inin halen sigara içtikleri, %3.4'ünün içip bıraktıkları ve %73.1'inin sigara içmedikleri saptanmıştır. Bu bölümde ise kadınların sigara içiminin sağlığa ve üreme sağlığına etkileri konusundaki bilgi durumları değerlendirilmiştir. Bu çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Toplam 3438 kadın incelenmiştir.

Araştırmada kadınlara yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak anket uygulanmıştır. Anket formunda kişilerin tanımlayıcı özellikleri sorgulanmış, sigaranın sağlığa ve kadın üreme sağlığına zararları ile ilgili verilen cümlelere katılma derecesi (tamamen katılıyorum, kısmen katılıyorum, katılmıyorum, fikrim yok) belirlenmiştir.

Elde edilen veriler SPSS 7.51 istatistik paket programına yüklenmiş ve analizler yine aynı programda yapılmıştır. İstatistik değerlendirmede incelenen kadınların sigaraya bağlı kadınlara özgü sağlık risklerini bilme durumlarını etkileyen potansiyel risk faktörlerinin değerlendirilmesinde lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Her sağlık problemini bilme durumu bağımlı değişken olarak alınmış; bağımsız faktörler yaş, medeni durum, öğrenim durumu ve sigara içme durumuyla arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Yaş sürekli değişken olarak, medeni durum, öğrenim durumu ve sigara içme durumu kategorize değişken olarak incelenmiştir. Evli olanlar, lise ve üzeri öğrenim durumu olanlar ve sigara içenler risk faktörü olarak alınmıştır. Sigara içme "her gün düzenli biçimde en az 1 kez sigara içmek" olarak alınmıştır. Tablo 5'de her bir değişkenin

bölümsel korelasyon katsayısını ifade eden değer gösterilmiştir. Modelde anlamlı etkisi olmayan değişkenin korelasyon katsayısı 0'dır. Tabloda <0.01 olarak ifade edilmiştir.

Bulgular

Araştırmada toplam 3438 kadın incelenmiştir. İncelenen kadınların bazı demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

İncelenen kadınların %32.1'i 15-24 yaş grubundadır. %70.9'u evli, %46.5'i ilkokul mezunudur. Çalışmada evhanımı, işsiz ve emekli olanlar çalışmıyor olarak, işçi-memur veya serbest meslek sahibi olanlarla öğrenci olanlar çalışıyor olarak alınmıştır. İncelenenlerin %79.9'u çalışmamaktadır.

İncelenen kadınların sigara içme durumlarına göre belirtilen cümlelere katılma durumlarının yüzde dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

İncelenen kadınların %99.2'si sigaranın sağlığa zararlı olduğuna tamamen katılırken, %0.5'i buna kısmen katılmakta, %0.1'i katılmamakta ve %0.1'i fikri olmadığını söylemektedir. İncelenen kadınların %96.9'u sigara içiminin bağımlılık yapacağına tamamen katıldığını, %1.6'sı kısmen katıldığını, %0.9'u katılmadığını, %0.7'si ise fikri olmadığını söylemiştir.

İncelenen kadınların %94.7'si sigaranın öldürücü olduğuna tamamen katılırken, %3.3'ü kısmen katılmakta, %1.0'ı katılmamakta ve %1.0'ı fikri olmadığını söylemek-

Tablo 1. İncelenen 15 yaş ve üzeri kadınların bazı demografik özelliklerinin dağılımı

Demografik Özellikler	Sayı	%x
Yaş Grubu		
15-24	1105	32.1
25-34	906	26.4
35-44	734	21.3
45-54	731	10.8
55-64	182	5.3
65 ve üzeri	140	4.1
Medeni Durum		
Evli	2437	70.9
Bekar	811	23.6
Dul/boşanmış	190	5.5
Öğrenim Durumu		
Okur yazar değil	336	9.8
Okur yazar	130	3.8
İlkokul mezunu	1597	46.5
Ortaokul mezunu	613	17.8
Lise mezunu	604	17.5
Yüksekokul/üniversite mezunu	158	4.6
Meslek Durumu		
Çalışmıyor	2748	79.9
Çalışıyor	690	20.1
Toplam	3438	100.0

tedir. İncelenen kadınların %6.8'i medyada sigara reklamları yapılmasını doğru bulmakta, %87.4'ü doğru bulmamaktadır. %1.8'i medyada sigara reklamları yapılmasını

Tablo 2. İncelenen kadınların sigara içme durumlarına göre belirtilen cümlelere katılma durumlarının yüzde dağılımı

	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	N*
Sigara sağlığa zararlıdır					
İçmiyor	99.4	0.3	0.1	0.2	2513
İçiyor	98.6	0.9	0.5	-	808
İçip Bırakmış	99.1	0.9	-	-	117
Toplam	99.2	0.5	0.1	0.1	3438
Sigara içimi bağımlılık yapar					
İçmiyor	96.8	1.5	0.9	0.8	2513
İçiyor	97.4	1.6	0.9	0.1	808
İçip Bırakmış	94.9	1.7	3.4	-	117
Toplam	96.9	1.6	0.9	0.7	3438
Sigara öldürücü olabilir					
İçmiyor	95.2	2.9	0.7	1.2	2513
İçiyor	93.3	4.1	1.7	0.9	808
İçip Bırakmış	92.2	6.0	0.9	0.9	117
Toplam	94.7	3.3	1.0	1.0	3438
Medyada sigara reklamları yapılmasını doğru buluyorum					
İçmiyor	7.0	1.7	87.6	3.7	2513
İçiyor	7.1	1.9	86.0	5.0	808
İçip Bırakmış	1.7	2.6	94.0	1.7	117
Toplam	6.8	1.8	87.4	4.0	3438

*Soruya cevap veren kişi sayısı belirtilmiştir.

Tablo 3. İncelenen kadınların sigaraya bağlı belirtilen sağlık risklerine tamamen katılma durumları

Sağlık Riskleri	%
Akciğer hastalığı	94.5
Akciğer kanseri	94.4
Kalp hastalığı	82.6
Diğer organ kanserleri	77.5
Emzirme üzerine olumsuz etki	47.1
Kadın üreme organları ile ilgili kanserler	35.7
Adet düzensizliği	33.8
Kemik erimesi	33.0
Erken doğum	31.8
İstemsiz düşük	31.7
Erken menapoz	31.6
Dış gebelik	24.9
Kısırlık	27.8

kısmen doğru bulurken %4.0'unun bu konuda bir fikri yoktur.

İncelenen kadınlara sigaraya eşlik eden bazı sağlık riskleri sorulmuş ve bunlara tamamen katılan kadınların dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir.

Kadınların çok büyük bir kısmı sigaranın akciğer ve kalp hastalıklarına neden olduğunu bilirken, sigaraya bağlı sekse özel sağlık risklerinden büyük bir kısmının fikri yoktur.

İncelenen kadınların sigara içme durumlarına göre sigaraya bağlı bazı sağlık risklerini bilme durumlarının yüz-

de dağılımı Tablo 4'de gösterilmiştir.

İncelenen kadınların %94.5'i sigaranın akciğer hastalığı yaptığına, %94.4'ü akciğer kanseri yaptığına, %77.5'i diğer başka organlarda kanser yaptığına, %82.6'sı kalp hastalığı yaptığına tamamen katıldığını söylemiştir.

İncelenen kadınların sigaraya bağlı kadınlara özgü sağlık risklerini bilme durumlarını etkileyen potansiyel faktörlerin dağılımı Tablo 5'de gösterilmiştir.

Kadınların sigaraya bağlı cinse özgü sağlık risklerini bilme durumlarını etkileyen potansiyel risk faktörleri içinde öğrenim durumu her sağlık riski için önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilme durumu için yaş, kısırlığı bilme durumu için yaş ve medeni durum birer faktör olarak saptanmıştır ($p<0.01$). Lise ve üzerinde öğrenim durumu olan kadınların sağlık risklerini bilmeleri ortaokul ve altında olanlardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde fazladır. Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilme durumu yaşla ters orantılıdır. Yaş küçüldükçe bu riski bilme durumu artmaktadır. Kısırlığı bilme durumu ise yaş arttıkça artmaktadır ve evli olanların bu riski bilme durumları bekar olanlardan daha fazladır.

Kadınlara sigaranın sağlığa zararları ile ilgili bilgileri nereden öğrendikleri sorulmuş ve bilgi kaynaklarının dağılımı Tablo 6'da gösterilmiştir.

Kadınların %88.5'i sigaranın sağlığa zararları ile ilgili bilgileri radyo, televizyondan öğrendiklerini söylemişlerdir. Sağlık personelinin konu ile ilgili bilgi öğrendiklerini

Tablo 4. İncelenen kadınların sigara içme durumlarına sigaraya bağlı bazı sağlık risklerini bilme durumlarının yüzde dağılımı

Sağlık Riskleri	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	N*
Akciğer Hastalığı					
İçmiyor	94.9	1.5	0.3	3.3	2513
İçiyor	93.6	2.5	1.2	2.7	808
İçip Bırakmış	92.3	-	0.9	6.8	117
Toplam	94.5	1.7	0.6	3.2	3438
Akciğer Kanseri					
İçmiyor	94.7	1.5	0.2	3.6	2513
İçiyor	93.8	2.1	0.9	3.2	808
İçip Bırakmış	92.3	-	-	7.7	117
Toplam	94.4	1.6	0.4	3.6	3438
Diğer kanserler					
İçmiyor	77.4	6.9	1.3	14.4	2513
İçiyor	78.0	6.4	3.0	12.6	808
İçip Bırakmış	76.1	5.1	0.9	17.9	117
Toplam	77.5	6.8	1.6	14.1	3438
Kalp Hastalığı					
İçmiyor	81.8	4.7	1.0	12.5	2513
İçiyor	84.7	4.1	2.4	8.8	808
İçip Bırakmış	85.5	4.3	1.7	8.5	117
Toplam	82.6	4.5	1.4	11.5	3438

*Soruya cevap veren kişi sayısı belirtilmiştir.

Tablo 5. İncelenen kadınların sigaraya bağlı kadınlara özgü sağlık risklerini bilme durumlarını etkileyen potansiyel faktörlerin dağılımı

Sağlık Riskleri	Yaş		Medeni durum		Öğrenim durumu		Sigara içme durumu	
	Korelasyon katsayısı	P	Korelasyon katsayısı	P	Korelasyon katsayısı	P	Korelasyon katsayısı	P
Adet düzensizlikleri	<0.01	0.20	<0.01	0.61	0.04	<0.01	<0.01	0.71
İstemsiz düşük	<0.01	0.84	<0.01	0.51	0.05	<0.01	<0.01	0.67
Dış gebelik	<0.01	0.13	<0.01	0.55	0.06	<0.01	<0.01	0.23
Erken doğum	<0.01	0.77	<0.01	0.99	0.07	<0.01	<0.01	0.30
Emzirme üzerine olumsuz etki	-0.03	0.02	0.02	0.06	0.05	<0.01	<0.01	0.16
Kısırlık	0.33	0.01	-0.03	0.02	0.05	<0.01	<0.01	0.32
Erken menapoz	0.11	0.11	<0.01	0.84	0.05	<0.01	<0.01	0.47
Kemik erimesi	0.19	0.06	<0.01	0.22	0.05	<0.01	<0.01	0.82

söyleyen kadınlar sadece %18.2'dir.

Tartışma

Sigara birçok hastalığın ve erken ölümün nedenidir ve önemli bir halk sağlığı problemidir. Giderek tüm dünyada kadınlar arasında sigara içimi yaygınlaşmakta ve buna bağlı sağlık sorunları artmaktadır. Sigara kadınları, kadın sağlığı konularında etkilemekte ve risk altına sokmaktadır (3, 7).

Bu çalışmada Ankara ili Gölbaşı ilçe merkezinde yaşayan 3438 kadın incelenmiş ve çalışmanın ilk bölümünde incelenen kadınların %23.5'inin sigara içtiği saptanmıştır. Kadınların %99.2'si sigaranın sağlığa zararlı olduğuna, %96.9'u sigaranın bağımlılık yapıcı etkisi olduğuna ve %94.7'si sigaranın öldürücü olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu oranlar sigara içen kadınlar içinde benzerdir. Kadınlar sigaranın sağlığa zararlı olduğunu, bağımlılık yapıcı etkisi olduğunu ve öldürücü olduğunu bilmelerine rağmen halen sigara içmektedirler. Japonya'da yapılan bir çalışmada katılımcıların %89'u, Arabistan'da 12 yaş üzerinde bir birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuran erkeklerin %97.2'si sigaranın sağlığa zararlı olduğuna katılmaktadır (19, 20). Meksikalı doktorlarda yapılan bir çalışmada da doktorların %80'den fazlası sigarayı bağımlılık yapıcı bir ilaç olarak yorumlamaktadır (21). ABD'de bir hastanede çalışan kadın personelinde yapılan çalışmada da katılımcıların %94.0'ı sigaranın bağımlılık yapıcı etkisi olduğunu, %94.0'ı sigaranın öldürücü olduğunu söylemiştir (8).

Her yıl sigara tanıtımına milyonlarca dolar harcanmakta ve reklamlarla çocuklarda dahil olmak üzere sigaraya özendirilmektedir (2, 3). Bizim çalışmamızda kadınların %87.4'ü medyada sigara reklamı yapılmasını doğru bulmamaktadır. Bu oran sigara içmeyen kadınlarda %87.6, sigara içen kadınlarda %86.0 ve içip bırakmış olan kadınlarda %94.0'dür. Elazığ İlinde Ergüder ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada da kişilere "tütün ve tütün mamüllerinin her ne surette olursa olsun reklam ve tanıtı-

Tablo 6. İncelenen kadınların sigaranın sağlığa zararları ile ilgili bilgileri öğrendikleri kaynakların dağılımı

Kaynaklar	Sayı	%
Radyo, Televizyon	3031	88.5
Arkadaşlar	926	27.0
Gazete	733	21.4
Sağlık Personeli	622	18.2
Diğer	244	7.0

Kadınlar bu soruya birden fazla cevap vermiş olduğundan cevap sayısı kadın sayısından fazladır. Yüzdeler bu soruya cevap veren 3425 kadın üzerinden alınmıştır.

mının yapılmasını ve özendirici kampanyalar düzenlenmesinin yasaklanması" konusundaki görüşleri sorulduğunda halen sigara içen kadınların %79.2'si, sigara içmeyen kadınların %84.1'i bu maddenin olumlu olduğunu söylemişlerdir (22). Bizim çalışmamızda kadınlar bu konuda duyarlı olarak bulunmuştur.

Çalışmamızda kadınların %94.5'i sigaranın akciğer hastalığı yaptığını, %94.4'ü akciğer kanseri yaptığını ve %82.6'sı kalp hastalığı yaptığını tamamen katıldığını söylemiştir. ABD'de yapılan çalışmada da katılımcıların %99'u sigaranın akciğer hastalıkları yaptığını, %99'u akciğer kanseri yaptığını ve %96'sı kalp hastalığı yaptığını bilmektedir. Bu çalışmanın sonuçları bizim çalışmamızdan biraz daha yüksektir. Bunun nedeni olarak bu kişilerin öğrenim düzeylerinin daha yüksek olması ve bir hastanede çalışıyor olmaları düşünülmüştür. Japonya'da ki çalışmada katılımcıların %95'i sigaranın kanser yaptığını söylemiştir ancak bir çok katılımcının sigaranın akciğer kanseri dışındaki riskleri hakkında bilgileri yoktur (19). Fas'da bir hastanenin Kardiyoloji ve Göğüs Hastalıkları servislerinde takip edilen hastalar üzerinde yapılan bir çalışmada iki grup hastanın da sigaranın en iyi bilinen sağlık riskleri %88'le solunum ve %71'le kardiyovasküler riskler olmuş-

tur. Bu riskleri sigara içenler ve daha önce içip bırakmış olanların daha çok bildikleri gözlenmiştir (23).

Kadınların çoğu sigaranın akciğer hastalığı, akciğer kanseri ve diğer kanserle kalp hastalığı yapıcı etkilerini bilmektedir. Ancak kadınların pek çoğu sigaranın kadınlara özel sağlık risklerinden habersizdir. Oranlar sekse özel sağlık riskleri için %30'lara düşmektedir.

Adet düzensizlikleri, istemsiz düşük, dış gebelik, erken doğum, emzirme üzerine olumsuz etki, kısırlık, erken menapoz ve kemik erimesi, cinse bağlı özel sağlık riskleri olarak alındığında bunları bilme durumlarını etkileyen potansiyel risk faktörleri içinde öğrenim durumu her sağlık riski için önemli bulunmuştur. Bu da eğitimin her konuda önemli olduğu gibi bu konuda da önemini bir kez ortaya koymaktadır.

Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilmede yaş, kısırlığı bilme durumu için yaşla medeni durum etkili bir faktör olarak bulunmuştur. Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilme yaş azaldıkça artarken, kısırlık yapıcı etkisini bilme yaş arttıkça artmaktadır. Roth ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise infertilite yapıcı etkisini bilme yaştan bağımsız olarak bulunmuştur (8).

İncelenen kadınlara sigaranın sağlığa zararları ile bilgileri nereden aldıkları sorulduğunda da %88.5'inin bilgileri radyo, televizyon öğrendikleri görülmüştür.

Sonuç

Araştırmada toplam 3438 kadın incelenmiştir. İncelenen kadınların %99.2'si sigaranın sağlığa zararlı olduğuna, %96.9'u sigara içiminin bağımlılık yapacağına, %94.7'si sigaranın öldürücü olduğuna tamamen katılmaktadır. Kadınların %87.4'ü medyada sigara reklamları yapılmasını doğru bulmamaktadır.

Kadınların çok büyük bir kısmı sigaranın akciğer ve kalp hastalıklarına neden olduğunu bilirken, sigaraya bağlı sekse özel sağlık risklerinden büyük bir kısmının fikri yoktur. İncelenen kadınların %94.5'i sigaranın akciğer hastalığı yaptığına, %94.4'ü akciğer kanseri yaptığına, %77.5'i diğer başka organlarda kanser yaptığına, %82.6'sı kalp hastalığı yaptığına tamamen katıldığını söylemiştir.

Kadınların sigaraya bağlı cinse özgü sağlık risklerinin bilme durumlarını etkileyen potansiyel risk faktörleri içinde öğrenim durumu her sağlık riski için önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilme durumu için yaş, kısırlığı bilme durumu için yaş, medeni durum birer faktör olarak saptanmıştır ($p<0.01$). Lise ve üzerinde öğrenim durumu olan kadınların sağlık risklerini bilmeleri ortaokul ve altında olanlardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde fazladır. Emzirme üzerine olumsuz etkiyi bilme durumu yaşla ters orantılıdır. Yaş küçüldükçe bu riski bilme durumu artmaktadır. Kısırlığı bilme durumu ise yaş

arttıkça artmaktadır ve evli olanların bu riski bilme durumları bekar olanlardan daha fazladır.

Kadınların %88.5'i sigaranın sağlığa zararları ile ilgili bilgileri radyo, televizyondan öğrendiklerini söylemişlerdir. Sağlık personelinin konu ile ilgili bilgi öğrendiklerini söyleyen kadınlar sadece %18.2'dir. Burada önemli olan nokta kadınların bilgileri öğrendikleri yerler içinde sağlık personelinin geri planda kalmasıdır. Çalışmada kadınların, sigaranın üreme sağlığı üzerine etkileri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır. Kadınların sigara içme oranlarının giderek arttığı göz önüne alınarak bölgedeki sağlık personelinin konuya eğilmesi ve kadınların bu konuda eğitilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Sezer E. Sigarasız bir Türkiye ve sigarasız bir dünya için elele. Turkish Journal of Smoking and Health 1996-1997; 3 (1-2): 1-5.
2. Bilir N. Sigara ve sağlık konusunda en sık sorulan 50 soru ve cevapları. Turkish Journal of Smoking and Health 1996-1997; 3 (1-2): 11-4.
3. Türkiye'de Sigara Sorunu ve Mücadelesi. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2002.
4. Bilir N, Doğan B, Yıldız N. Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun'a Uyum Düzeyi. Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı, Ankara, 2000.
5. Güler Ç, Çobanoğlu Z. Kapalı Ortam Hava Kirlenmesi. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 1994: 20-1.
6. Bilir N, Doğan B, Yıldız N. Sigara İçme Konusundaki Davranışlar ve Tutumlar. Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı, Ankara, 1997.
7. Yüksel A. Kadın ve sigara. Turkish Journal of Smoking and Health 1996-1997; 3 (1-2): 16.
8. Roth L, Taylor H. Risks of smoking to reproductive health: Assessment of women's knowledge. Am J Obstet Gynecol 2001; 184(5): 934-9.
9. Daly SF, Doyle M, English J, Turner M, Clinich J, Prendiville W. Can the number of cigarettes smoked predict high-grade cervical intraepithelial neoplasia among women with mildly abnormal cervical smears. Am J Obstet Gynecol 1998; 179:399-402.
10. Olsen AO, Dillner J, Skrandal A, Magnus P. Combined effect of smoking and papillomavirus type 16 infection in cervical carcinogenesis?. Epidemiology 1998; 9:346-9.
11. Stein Z. Smoking and reproductive health. J Am Med Womens Assoc 1996 Jan-Apr; 51(1-2):29-30.
12. Olsen J. Cigarette smoking in pregnancy and fetal growth. Does the type of tobacco play a role. Int J Epidemiol 1992 Apr; 21(2):279-84.
13. Spinillo A, Capuzzo E, Nicola SE, Colonna L, Edbe TO, Zara C. Factors potentiating the smoking-related risk of fetal growth retardation. Br J Obstet Gynaecol 1994 Nov;101(11):954-8.
14. Smoking During The Last 3 Months of Pregnancy. MMWR, April 26, 2002/51(ss02);1-26.
15. Coste J, Bouyer J, Job-Spira N. Epidemiology of ectopic pregnancy: incidence and risk factors. Contracept Fertil Sex 1996 Feb; 24(2):135-9.
16. Bouyer J, Coste J, Fernandez H, Job-Spira N. Tobacco and ectopic pregnancy arguments in favor of causal relation. Rev Epidemiol Sante Publique 1998 Mar; 46(2):93-9.

17. Coste J, Job-Spira N, Fernandez H. Increased risk of ectopic pregnancy with maternal cigarette smoking. *Am J Public Health* 1991 Feb; 81(2):199-201.
 18. Saraiya M, Berg CJ, Kendrisk JS, Strauss LT, Atrash HK, Ahn YW. Cigarette smoking as a risk factor for ectopic pregnancy. *Am J Obstet Gynecol* 1998 Mar; 178(3):493-8.
 19. Takano Y, Kohrogi H, Matsumoto M, Suga M, Ando M. Lack of knowledge about smoking-related risks for diseases in the general public in Japan. *Nihon Kokyuki Gakkai Zasshi* 2001; 39(6); 389-93.
 20. Siddiqui S, Ogbeide DO, Al Khalifa I. Smoking in a Saudi community: prevalence, influencing factors, and risk perception. *Fam Med* 2001 May; 33(5):367-70.
 21. Tapia-Conyer R, Cravioto P, de la Rosa B, Galvan F, Garcia-de la Torre G, Kuri P. Cigarette smoking, knowledge and attitudes among Mexican physicians. *Salud Publica Mex* 1997 Nov-Dec;39(6):507-12.
 22. Ergüder T (1998): Elazığ İli Merkezinde 18 ve Üzeri Yaş Nüfusta Sigara Bağımlılığı Prevalans Araştırması, Uzmanlık Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Elazığ.
 23. El Biaze M, Bakhatar A, Bartal M, el Meziane A, Alaoui-Yazidi A, Yassine N. Smoking knowledge, attitudes, and behaviors of patients in Morocco. *Rev Mal Respir* 2000 Jun;17(3):671-7.
-
- Geliş Tarihi:** 27.12.2002
Yazışma Adresi: Dr.Zeynep BAYKAN
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı AD, ANKARA
- *Bu makale 13-28 Eylül 2002 Diyarbakır'da yapılan 8. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde poster olarak sunulmuştur.